

מסורת הש"ס

א) [שנת קיט:], ב) [צ"ל אמר לו רבי יוחנן], ג) [כמוצי קול:], ד) [נפשי ליתא], ה) [ב"ב טז:], ו) י"ג גמליא, ז) [נני חוס' עירובין כב. ומוס' ב"ק כ: ד"ה ארץ], ח) [בראשית יא:], ט) [בראשית יא:], י) [נחור. רש"י, כ] נס"א: וחסידי אומות העולם, ל) [משלשים. רש"י], מ) [צ"ל אחר ד"ה לנטוע],

—●●—

הגהות הגר"א

[א] גם שגאמר. ממקח:

—●●—

מוסף רש"י

אל מלך נאמן. כך מעיד על גורלו שהוא אל מלך נאמן (שבת קיט:). במלחמת שלשים ואחד מלכים. מלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ (שמות ו א.).

מאי אמן. כשעונין על כל צרכה וצרכה אמן היאך משמע קבלת יראת שמים: **אל מלך נאמן**. בנטריקון. שמאמין עליו הקצ"ה: **למי שמשייר אפילו חק אחד**. מלשמרו נידון בגיהנם: **לא ניהא ליה למרייהו**. אין הקצ"ה רוצה שמהא דן את ישראל כל כך לכך חוצה: **פי שנים זה יכרסו ויגועו והשלישים יוסר זה: אמר ר"ל שלישי של שס**. חלקים של כל העולם יהיו נכרתים וחלק ג' יותר זה ואחז חלק שלישי כל שלשיות שיש לשלש אנו משלשין שמנח נפרדו כל העולם וג' בניס היו לו הרי שלש בניו שס ושלישי של שס הוא ארפכשד כדכתיב^(א) בני שס עילם ואשור וארפכשד ולוד וארס ומסתמא צורעו של ארפכשד יהיה שארית הואיל וישראל יוצאים ממנו ושלישי של ארפכשד שהוא שלישי של שס שהוא שלישי של נח ייותר וכל העולם יכרת ולדברי ר"ל נמצאו ישראל מתמעטין ציותר שמארפכשד ילאו ישראל כדכתיב צפ' נח^(ב) ארפכשד הוליד את שלח ושלח הוליד את עבר ועבר הוליד את פלג עד אברהם וכשאתה מחלק לג' חלקים זרעו של ארפכשד כגון בני ישראל ישמעאל שכן בני אברהם ובני לוט ובני הרן^(ג) וכן שאר האומות שיצאו ממנו לג' חלקים שמה ישראל יהיו מרובין וקרובין להיות כנגד כולם ולא יגיעו כל זרע ארפכשד להיות פי שנים אל^(ד)כ ישראל משלימין רובן או חציין ונמצאו ישראל מתמעטין בתוך פי שנים: **לא ניהא ליה למרייהו**. להקצ"ה שאתה ממעט אותן כל כך אלא אפילו שלישי של נח כלומר מכל בני נח דהיינו מכל העולם כולו יותר השליש ומסתמא אותו חלק הג' שישאל צו יהיה שארית ואם אין ישראל מרובין כל כך להיות אחד מג' שבעולם יהיו הגרים וחסידי עובדי כוכבים^(ה) להשלים לשליש ואם הם מרובין להיות יותר מחלק השלישית יתמעטו קצת ומ"מ לבי יוחנן אין ישראל מתמעטין כל כך כמו לדברי ר"ש בן לקיש מ"ר. ל"א שלישי של שס והשלישית משמע שני שליש לכך נאמר שלשית שלשית של שלישי לשם וכתיב ובני שס עילם ואשור וארפכשד וישראל מארפכשד הוו ושלשית מארפכשד שהוא שלישי לשם יותר היינו שלשית מישאל אלא שלישי שלישי של נח כלומר כולו ארפכשד יותר זה שהוא שלישי שלישי של נח דשם היה בן שלישי של נח כדכתיב (בראשית י') ובני נח שס חס ויפת וארפכשד שלישי לשם ועיקר: **דניס כספן**. שלא ימלטו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה:

הרהר אחר מדותי אמרתי ליעקב אתהנה ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא

הרהר אחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר לי ^זוהצל לא הצלת את עמך ^חעתה תראה (את) אשר אעשה לפרעה במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים ^טוימחר משה ויקוד ארצה וישתחו מה ראה משה ר' חנינא בן גמלא אמר אך אפים ראה ורבנן אמרי ^יאמת ראה: תניא כמ"ד אך אפים ראה דתניא כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב אך אפים אמר לפניו רבונו של עולם ^{יא}ארך אפים לצדיקים אמר לו אף לרשעים ^{יב}א"ל רשעים יאבדו ^{יג}א"ל השתא חזית מאי דמבעי לך כשחטאו ישראל אמר לו לא כך אמרת לי אך אפים לצדיקים

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

ולקחסי אחד מעיר. בשביל חסיד אחד שצעיר אקח את כל העיר כולה: **חזויי**. רב לרב כהנא: **דקא חייף רישיה**. חופף ראשו ומעדן בעצמו בשעה שהיה לו ללמוד תורה: **לא המלא צארין החיים**. משמע שמקללו לא תצוא לעוה"צ: **נאמר**. צפרשת וארא ולקחתי

^אמאי אמן א"ר חנינא *אל *מלך *נאמן ^בלכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חוק אמר ר"ל למי שמושייר אפי' חוק אחד ^גא"ר יוחנן ^דלא ניהא למרייהו דאמרת להו הכי אלא אפי' לא למד אלא חוק אחד ^הא^(א) ^ווהיה בכל הארץ נאם ה' פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה אמר ר"ל שלישי של שם א"ל רבי יוחנן לא ניהא למרייהו דאמרת להו הכי אלא אפי' שלישי של נח ^זכי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה אמר ר"ל דברים ככתבן א"ל ר' יוחנן לא ניהא ליה למרייהו דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מוכה כל העיר כולה ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה כולה ויחיב רב כהנא קמיה דרב ויחיב וקאמר דברים ככתבן א"ל רב לא ניהא ליה למרייהו דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מוכה כל העיר ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה חזייה דהוה קא חייף רישיה וסליק ויחיב קמיה דרב א"ל ^חולא תמצא בארץ החיים א"ל מילט קא לייטת לי א"ל קרא קאמינא לא *תמצא תורה במי שמחיה עצמו עליה תניא רבי סימאי אומר נאמר ^טולקחתי אתכם לי לעם ונאמר והבאתי אתכם מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים מס' ריבוא אמר רבא וכן לימות המשיח שנא' ^יוענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים תניא אמר ר' אלעזר ברבי יוסי פעם אחת נכנסתי לאלכסנדריא של מצרים מצאתי זקן אחד ואמר לי בא ואראך מה עשו אבותי לאבותיך מהם טבעו בים מהם הרגו בחרב מהם מעכו בבנין ועל דבר זה גענש משה רבינו שנא' ^{יא}ומאו באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך אמרתי לאברהם ^{יב}קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתנהגה ^{יג}בקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בד' מאות שקל כסף ולא הרהר על מדותי אמרתי ליצחק ^{יד}גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך בקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה שנאמר ^{טו}ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ולא גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ולא

הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתנהגה ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא

הרהר אחר מדותי לי מה שמך ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר לי ^זוהצל לא הצלת את עמך ^חעתה תראה (את) אשר אעשה לפרעה במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים ^טוימחר משה ויקוד ארצה וישתחו מה ראה משה ר' חנינא בן גמלא אמר אך אפים ראה ורבנן אמרי ^יאמת ראה: תניא כמ"ד אך אפים ראה דתניא כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב אך אפים אמר לפניו רבונו של עולם ^{יא}ארך אפים לצדיקים אמר לו אף לרשעים ^{יב}א"ל רשעים יאבדו ^{יג}א"ל השתא חזית מאי דמבעי לך כשחטאו ישראל אמר לו לא כך אמרת לי אך אפים לצדיקים

קיא.

ולקחסי אחד מעיר. בשביל חסיד אקח את כל העיר כולה: **חזויי**. רב לרב כהנא: **דקא חייף רישיה**. חופף ראשו ומעדן בעצמו בשעה שהיה לו ללמוד תורה: **לא המלא צארין החיים**. משמע שמקללו לא תצוא לעוה"צ: **נאמר**. צפרשת וארא ולקחתי

אתכם לי לעם וכתיב בתריה והבאתי אתכם אל הארץ: **מה ציאתם לארץ שנים מס' רבוא**. שלא נשמיירו מס' רבוא שיאלו ממלכים אלא ב' אנשים יהושע וכלב כדאמרין בצבא בתרא צפ' יש נוחלין (דף קכא). לא נגזרה גזרה לא בפחות מכ' ולא ביותר מס' שנה בהנך נמי ששים רבוא שנמנו במדבר לא אחשוז לא פחות מכן כ' שנה ויותר מס': **אף וליאתן ממלכים שנים מס' רבוא**. שמכל ס' רבוא שהיו במלכים לא נשמייר מהם אלא שנים בלבד ואותם שנים של ס' רבוא עלו נלס' רבואות שיאלו אחד מס' רבוא שהיו בהסן והשאר מתו כולם בשלשת ימי אפילה שלא יהיו מלכים רואין במפתחן של ישראל: **וכן לימוס המשיח**. שלא ישארו מכל ס' רבוא אלא ב': **ועתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים**. עניים ושפלים יהיו כימי עלותה מארץ מצרים: **מענו בצנין**. היו צונין אותם במקום לבנים: **ועל דבר זה נענש משה רבנו**. שכשראה שנעשה לישראל כך התחיל להתרעס ולהרהר לפני הקצ"ה אמר משה לפני הקצ"ה ומואו באתי: **א"ל חנל על דאבדין ולא משתכחין**. הפסד גדול יש על גדולים שאבדו ואינו יכול למנוא חסידים אחרים כמותם שאין אתה כאברהם ויצחק ויעקב שלא הרהרו אחרי מדותי: **אל שדי**. שאמרתי לו אני אל שדי פרה ורבה וגו' (בראשית לה) אני אל שדי הטהלך לפני והיה תמים (שם י') והייתי מצטיחו שכל א"י לו ולבניו ולא אמרו מה שמך כמו שעשית אתה: ^א**בסתלם אפרם לי מה שמך**. ועכשיו הרהרת על מדותי ואמרת הנל לא הנלת את עמך: **לנטוע אהלו**. כמו [ויטע] אהלי אפלדנו (דניאל יא) ולשון נטיעה שייך בזהל: **עתה סתלם**. הפעם תראה נפלאות שאני עושה להם: **מה ראה**. על אחיזה מדה (אחת) של י"ג [מדות] ראה והשתמחה: **אמר ראה**. במדותיו שנקרעו אמת ונתיירא אס נתחייבו כלייה אס הוא דן אותן צדין גמור ומינהר והתפלל עליהם שלא יהא דן אותן לפי מעשיהם: **ה"ג סניא כמ"ד אך אפים ראה דסניא כשעלה משה למרום וכו' אמר לו רשעים יאבדו**. ולא יהיה לך אך אפים עליהם: **אמר לו**. הקצ"ה לא כך אמרת אך אפים ללדיקים ולא לרשעים:

אמר

עין משפט ונר מצוה

ל"א א מ"י ס"ג מ"ח ת"ח הלכה יב סמג עשין יב טוש"ע י"ד ס' רמו סעיף כא:

—●●—

תורה אור השלם

- לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חוק ויגר הדירה והמקנה ושאוקה ופלו בזה: ישיעיהו ה יד
- והיה בכל הארץ נאם ה' פי שנים בה יכרתו יגיעו והשלישית יותר יהיה יג ח
- שוב בניו שוכבים נאם ה' כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון: ירמיהו ג יד
- לא ידע אגוש ערבה ולא תפצא בארץ איוב כח יג
- ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם אלהים וידעתם כי אני אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה': שמות ו יח
- ונתתי לה את פרמינה משם זאת עמק עבדו לפתח תקוה ועתה שמה כימי נעוריה וכיום עלתה מארץ מצרים: הושע ב יז
- ומאו באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך: שמות ה כג
- קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתנהגה: בראשית יג יז
- גור בארץ הזאת ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו הפנים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו: בראשית כו כ
- והנה ה' נצב עליי ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתנהגה ולזרעך: בראשית כח יג
- ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי בני חוקה ישלחם ובני חוקה יגרשם מארצו: שמות ו א
- וימחר משה ויקד ארצה וישתחו: שמות לד ח
- ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת: שמות לד ו